

Література

1. Соціалізація економіки України як стратегічна потреба її розвитку : автореф. дис. д-ра... екон. наук / Ю. К. Зайцев ; Київ. нац. екон. ун-т. – К., 2002. – 36 с. – укр.
2. Теоретико-методичні основи формування й розвитку інтелектуального капіталу : автореф. дис... канд. екон. наук / Н. С. Маркова ; Харк. нац. екон. ун-т. – Х., 2005. – 19 с. – укр.
3. Соціальний капітал суспільства в умовах трансформації економічної системи (питання теорії і методології) : автореф. дис... д-ра екон. наук / М. Є. Горожанкіна ; Донец. нац. ун-т. – Донецьк, 2008. – 32 с. – укр.
4. Соціальний капітал : сутність, генеза, сучасні форми : автореф. дис... канд. філософ. наук / О. О. Убейволк ; Запоріж. нац. ун-т. – Запоріжжя, 2008. – 16 с. – укр.
5. Соціокультурний капітал як ресурс життєдіяльності міста-супутника : автореф. дис... канд. соціол. наук : 22.00.04 / Л. В. Барзенкова-М'ясникова ; Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя, 2009. – 16 с. – укр.
6. Соціальний капітал як чинник громадянської активності студентської молоді : психологічна модель : автореф. дис... канд. психол. наук / І. І. Семків ; Ін-т соц. та політ. психології АПН України. – К., 2009. – 21 с. – укр.
7. Формування соціального капіталу на державному і регіональному рівнях : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.07 / Є. С. Драгомірова ; Донец. держ. ун-т упр. – Донецьк, 2010. – 20 с. – укр.
8. Соціальний капітал в сучасній економічній системі : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.01 / Ю. Р. Мішин ; Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана. – К, 2010. – 18 с. – укр.
9. Імідж та корпоративний соціальний капітал установ банківської системи : характер взаємовпливу : автореф. дис. ... канд. соціол. наук : 22.00.04 / М. С. Широкова ; Ін-т соціол. НАН України. – К., 2010. – 17 с. – укр.
14. Грейбил М. М. Социальный и человеческий капитал как факторы благосостояния и развития : дис. канд. эк. наук: 08.00.05 / М. М. Грейбил. – М., 2003. – 100 с.
15. Коньков А. Т. Социальный капитал как концепция экономической социологии и его роль в системе экономического взаимодействия : автореф. дис. на получение науч. степени док. соц. наук: спец. 22.00.03 «Экономическая социология и демография» / А. Т. Коньков. – М., 2006. – 52 с.
16. Сисоев С. А. Эволюция категории социальный капитал / С. А. Сисоев // Наук. квіт праці ДонНТУ. – 2005. – № 89-3. – С. 100-103. (Серія : економічна).

С. Г. Дзюба,
Ю. В. Ткач

ВПЛИВ СКЛАДОВИХ ЕЛЕМЕНТІВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА ВИРОБНИЧУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ

У статті проаналізовано вплив мікро- і макросередовища на виробничу діяльність підприємств; визначено нормативно-законодавчу базу з приводу захисту виробничої діяльності підприємств в Україні та у світі; проаналізовано пропозиції вітчизняних науковців та запропоновано методи захисту виробничої діяльності підприємств від негативного впливу зовнішнього середовища, які базуються на позитивному зарубіжному досвіді.

Постановка проблеми. Виробнича діяльність підприємств перебуває під впливом складових елементів *зовнішнього середовища*, яке в економічній літературі прийнято розділяти на *мікросередовище*, до складу якого входять усі *суб'єкти ринкових відносин* (клієнти, конкуренти, постачальники, посередники і контактні аудиторії), які виявляють цікавість до підприємства і чинять вплив на його діяльність, і *макросередовище*,

© Дзюба Світлана Григорівна – професор, доктор економічних наук,

Ткач Юлія Віталіївна – студентка.

Донецька філія Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, м. Донецьк.

представлене **сукупністю факторів** (економічні, соціально-культурні і демографічні, природно-географічні та екологічні, науково-технологічні, політико-правові і міжнародні), що впливають на функціонування підприємства [6, с. 147].

Проблематика впливу зовнішнього середовища на діяльність підприємств і, як наслідок, постійного існування негативних факторів, пов'язаних із функціонуванням у ринковому оточенні, *є і надалі буде дуже актуальною*, бо ефективність функціонування підприємств в умовах економічної кризи, конкуренції (не завжди добросовісної), корумпованості владних структур та інших проявів складових елементів зовнішнього середовища, які дестабілізують нормальну виробничу діяльність, багато в чому залежить від постійного моніторингу існуючих способів захисту та безперервного пошуку шляхів удосконалення системи заходів щодо запобігання негативним явищам, процесам чи діям. З огляду на це, дуже важливо, особливо в період фінансово-економічної кризи, яка підірвала економіку багатьох підприємств у різних країнах світу, на реальних прикладах простежити, як дія деяких складових елементів зовнішнього середовища вітчизняних підприємств відбивається на результатах їх виробничої діяльності, й окреслити пріоритети для України в напрямку мінімізації, запобігання чи повного усунення загроз із боку динамічного зовнішнього середовища підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових працях вітчизняних учених та фахівців запропоновано шляхи захисту підприємств від негативного впливу на їх діяльність деяких елементів зовнішнього середовища. Так, для захисту українських виробників від зарубіжної конкуренції М. М. Дятлова [7, с. 61] пропонує державі провести аналіз відповідності вітчизняних нормативних документів міжнародним і європейським стандартам; використовувати стандарти Європейського Союзу при розробці нормативно-правових документів; активізувати участь суб'єктів господарювання у процесах стандартизації. М. О. Живко і Х. З. Босак [8, с. 69] рекомендують підприємствам для боротьби з конкурентами виробляти таку продукцію, яка матиме обґрунтовану позитивну перспективу щодо попиту на неї. Для попередження негативних наслідків взаємодії підприємства з посередниками О. М. Трубей [19, с. 147] рекомендує суб'єкту господарювання оцінити доцільність співпраці з посередниками за методикою визначення оцінки ефективності комерційних угод із закупівлі товарів. О. В. Ареф'єва та Т. Б. Кузенко [1, с. 102-103] радять суб'єктам господарювання для забезпечення їх фінансової безпеки періодично здійснювати аналіз негативних фінансових наслідків для підприємства, ринку цінних паперів та інвестиційних проектів.

Завдання даного наукового дослідження полягає в тому, щоб за наявності великої кількості публікацій з заявленої тематики шляхом узагальнення досвіду вчених та фахівців, розробити науково-практичні напрями його реформування з важелями обмеження негативного впливу факторів даного середовища на виробничу діяльність підприємств і недопущення скорочення числа суб'єктів господарювання в Україні.

Невирішені частини проблеми. Джерелом постійної загрози нормальній діяльності підприємства може виступати його зовнішнє середовище. Аналіз дії факторів зовнішнього середовища, здатних суттєвим чином вплинути на виробничу діяльність підприємств, проведений у працях учених-економістів і фахівців, показав, що існує необхідність пошуку нових форм забезпечення стабільності та стійкого розвитку підприємств, які б відповідали існуючим українським реаліям і одночасно враховували кращий зарубіжний досвід.

Мета статті полягає в розробці пропозицій щодо захисту виробничої діяльності вітчизняних підприємств від негативного впливу складових елементів зовнішнього середовища, базуючись на результатах аналізу, узагальненні і доопрацюванні вже існуючих рекомендацій й на позитивному зарубіжному досвіді з цього приводу.

Предметом розгляду є вплив складових елементів зовнішнього середовища на виробничу діяльність підприємства, а *об'єктом дослідження* – організаційні, матеріа-

льно-технічні, соціально-правові й фінансово-економічні елементи зовнішнього середовища підприємства.

Основні результати дослідження. Аналіз показав, що на виробничу діяльність підприємств впливає ціла низка факторів зовнішнього середовища. Так, наприклад, *природний фактор* змусив сільськогосподарські підприємства потерпати значних матеріальних збитків. У 2003 р. українські аграрії стикнулися із значним вимерзанням озимої пшениці, у 2006 р. – з міцними морозами, у 2007 р. – з посухою, пиловими буревіями та градом, а в 2008 р. – з повінню. До речі, у 2011 р. в Україні зареєстровано 56133 сільськогосподарських підприємств [17, с. 138], що на 1 % менше 2010 р. [16, с. 138] і на 2 % менше 2009 р. [15, с. 140]. Зберігаючи відповідні темпи зменшення кількості підприємств сільськогосподарської галузі, Україна буде не в змозі реалізувати свій економічний потенціал.

У США попередження збитків сільськогосподарських виробників від природних катаклізмів здійснюється за допомогою Програми комбінованого страхування сільськогосподарських культур, яка надає захист від збитків унаслідок майже всіх природних ризиків і через Катастрофічні поліси, що передбачають компенсацію збитків у розмірі до 50 % від розміру доходу, і 55 % від ціни реалізації, встановленої за даною культурою [20, с. 29-30].

Виробничі підприємства, з одного боку, підпадають під негативний вплив природних умов, а з іншого – самі наносять шкоду навколишньому середовищу. Так, наприклад, тільки за один рік (в 2011 р. в порівнянні з 2010 р.) сільськогосподарські підприємства збільшили рівень викидів до атмосферного повітря різних забруднюючих речовин та діоксидів вуглецю відповідно кожної речовини на 2,5 % та 21,6 %; підприємства добувної промисловості – на 0,5 % та 56,8 %; підприємства переробної промисловості – на 3,0 % та 51,3 % [17, с. 513].

Органи державної влади вживають до підприємств-забруднювачів природоохоронні заходи у вигляді штрафів. Але для деяких українських підприємств суми штрафів є незначними й технологія виробництва залишається незмінною, а інші суб'єкти господарювання знаходять способи уникнення від сплати таких небажаних витрат.

У Данії для попередження забруднення навколишнього середовища виробничими підприємствами у Законі «Про сільське господарство» передбачено обмеження кількості тварин, мінеральних та органічних добрив на одному гектарі сільгоспугідь. У разі порушення законодавства фермер притягується до кримінальної відповідальності та втрачає право на володіння площею понад 30 га [3, с. 49].

У США з метою зменшення загального впливу на природу ще у 1992 р. було прийнято Закон «Про екологічні злочини», згідно з яким порушників карають штрафом до 25 тис. дол. США протягом декількох років за кожен день порушення [22, с. 85].

Неоднозначний вплив на виробничу діяльність підприємств здійснює також *трудова міграція*, яка, в одному випадку, збільшує кількість кваліфікованих спеціалістів, в іншому – зменшує її, або взагалі загрожує виробництву. Праця більшої частини некваліфікованих мігрантів є вигідною для підприємців, адже мігранти є дешевою робочою силою, використання якої часто ще й дозволяє ухилятися від соціальних виплат. Проте наслідками використання некваліфікованої робочої сили є підвищений травматизм на виробництві, неякісна продукція та зайві витрати. Так, згідно зі статистичними даними Державної служби статистики України, на виробництві кількість потерпілих з утратою працездатності на один робочий день і більше та із смертельним наслідком у 2011 р. становила 10,9 тис. робітників [17, с. 465].

Залежність України від інших країн в енергоносіях, світова економічна криза, політичне протистояння у Верховній Раді й багато інших факторів спричиняють негативний вплив на розвиток економіки вітчизняних підприємств і, як наслідок, – на економіку країни в цілому.

В Україні у січні-серпні 2012 р. експорт становив 45266953,2 тис. дол., імпорт – 55367209,8 тис. дол. [18]. Таке негативне сальдо зовнішньоторговельного балансу (–10100256,6 тис. дол.) є загрозою інтересів вітчизняних виробників, адже українська продукція зазвичай не є конкурентоспроможною відносно продукції, що імпортується з економічно розвинутих країн.

У США для вирішення проблеми зовнішньоторговельного дисбалансу введено високі тарифи для імпорту таких продовольчих товарів, як текстиль, взуття, шкіряні, ювелірні (13,5 %) та керамічні вироби (33,2 %) і скло (38 %); імпорт деяких продовольчих товарів у межах тарифних квот здійснюється за високими ставками (наприклад, митні збори на цукор становлять 2 %, на молочні продукти – 11 %, на м'ясопродукти – 5 %) [11, с. 70].

Сума прямих іноземних інвестицій в Україну на 31.12.2011 р. становила 49362,3 млн дол. [17, с. 266], але вона могла би бути значно більшою за відсутності бюрократії, пов'язаної з хабарами. Як відмічають західні експерти, високий рівень *корупції* на сьогоднішній день є головною проблемою для економіки вітчизняних підприємств щодо залучення іноземних інвестицій.

Оподаткування надає державі можливість сприяти створенню належних умов для виробничої діяльності суб'єктів господарювання шляхом надання вибіркового податкових пільг, пільгових кредитів, компенсацій, гарантій та субсидій.

За даними Державної служби статистики України, протягом дев'яти місяців 2011 р. обсяг податкових пільг склав 40382,6 млн грн, що у 1,6 рази, або на 15581,8 млн грн більше відповідного періоду минулого року; кількість пільговиків зменшилась на 3,1 тис. та складала 45,8 тис. Протягом того ж року за рахунок пільг загальна сума податку на додану вартість була зменшена на 27270,1 млн грн, а сума податку на прибуток – на 11707,7 млн грн [10]. У пункті 10 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [16] зазначено, що ставка податку на прибуток підприємств з 01.01.2012 р. становить 21 %, що є значною сумою для суб'єктів господарювання. Навіть наявність законодавства з приводу підтримки підприємництва не допомагає їм впоратися з економічним тягарем, унаслідок чого багато суб'єктів господарювання вимушені припиняти свою виробничу діяльність через неможливість виконання всіх зобов'язань, у тому числі податкових.

Банківські кредитні установи надають суб'єктам господарювання фінансові ресурси для ведення бізнесу. Як свідчать статистичні данні, обсяг кредитів, наданих реальному сектору економіки в 2011 р. у порівнянні з 2010 р., збільшився на 9 % (з 732823 млн грн до 801809 млн грн) [17, с. 59]. З одного боку, залучений капітал розширює фінансові можливості підприємства, проте, з іншого – він збільшує фінансову залежність підприємства від кредиторів.

Споживачі, визначаючи попит на продукцію виробничих підприємств, стимулюють суб'єктів господарювання до вдосконалення продукції та способу її виробництва. Так, для підтримки постійного попиту на свою продукцію, компанія ЗАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця»» щорічно інвестує близько 20 млн грн у розвиток технологій і впровадження нових продуктів, що дозволяють випускати понад 500 млн ампул, 4 млрд таблеток, 30 млн флаконів стерильних антибіотиків і 10 млн туб м'яких лікарських форм, річна потужність ділянки виробництва крапель становить 35 млн. флаконів, а також підтримувати обсяги виробництва власної продукції більше 25,8 % загального виробництва фармацевтичної галузі України [4, с. 60].

Проте зміна споживацьких вподобань може нашкодити виробничому підприємству. Зміна способу життя та зростаюча поінформованість українців щодо різних інгредієнтів призводять до щорічного скорочення споживання майонезу і солодких газованих напоїв. Виробництво, наприклад, безалкогольних напоїв, зменшилось зі 196 млн дол у 2007 р. до 144 млн дол. 2011 р. [17, с. 117].

Конкуренти, намагаючись зайняти вигіднішу позицію на ринку збуту, поряд із удосконаленням асортименту продукції, зменшенням ціни з метою зацікавлення споживачів, іноді свідомо застосовують недобросовісні методи боротьби. Про що свідчить, наприклад таке, – в 2010 р. до Антимонопольного комітету України надійшло 5378 заяв та подань із приводу порушень законодавства про захист економічної конкуренції [2, с. 4].

У США з метою захисту економічної конкуренції діють Федеральна торгова комісія та Антитрастове відділення Міністерства юстиції США, що активно співпрацюють, доповнюючи одне одного. Перше займається вирішенням питань захисту споживачів, конкуренції та економіки, друге здійснюють кримінальне та цивільне обвинувачення в судах через федеральних прокурорів [15, с. 130].

У Литві з метою захисту прав споживачів, а також виробників від недобросовісної конкуренції, ст. 4 Закону від 18.07 2000 р. № VII-1871 «Про рекламу» забороняє рекламу, якщо для її поширення «використовуються спеціальні засоби і технології, що впливають на підсвідомість». У ст. 8 цього Закону прихована реклама забороняється [5, с. 85].

Джерелом непередбачуваних матеріальних витрат для підприємства внаслідок зриву графіку постачання, постачання неякісних матеріалів чи їх недопостачання можуть бути *постачальники*, які повинні своєчасно забезпечувати підприємство необхідними для виробничого процесу ресурсами. Про наявність суттєвих недоліків у взаємодії між постачальником (в образі компанії «Нафтогаз»), посередником (в образі житлово-комунального господарства) та споживачем (в образі виробничого підприємства) свідчать наступні данні: у 2011 р. Міністерством внутрішніх справ України було виявлено більше ніж 40 схем зі стягнення плати за газ зі споживача, яка надходила до житлово-комунального сектору, а не до «Нафтогазу», у наслідок чого в Одеській області таким чином було стягнуто 236 млн грн, у Дніпропетровській – 16 млн грн [21, с. 4].

Згідно з результатами дослідження такі фактори зовнішнього середовища, як стихійні лиха, забруднене повітря, води та земля, низька родючість ґрунтів, урбанізація, міграція сільського населення, дефіцит ресурсів, застарілі засоби виробництва, низька купівельна спроможність населення, відсутність високотехнологічного обладнання, низький науково-технічний потенціал, корупція, чинять виключно негативний вплив на виробничу діяльність суб'єктів господарювання (рис. 1).

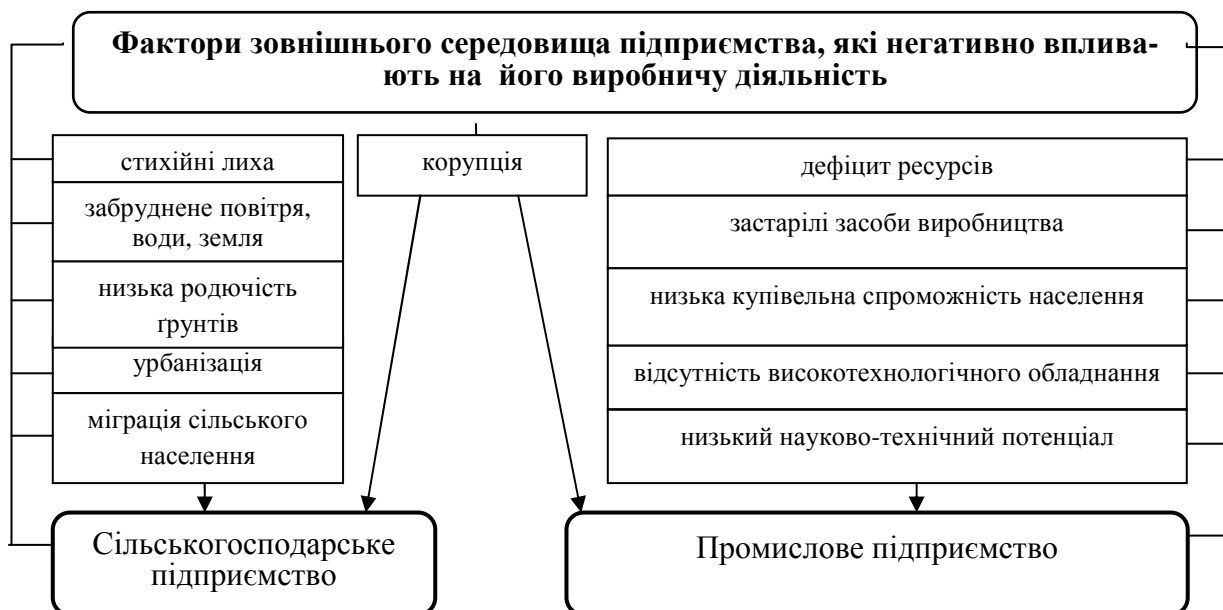

Рисунок 1 – Фактори зовнішнього середовища, які негативно впливають на виробничу діяльність промислових та сільськогосподарських підприємств

Це далеко не вичерпний перелік факторів, які негативно впливають на економічну діяльність промислових і сільськогосподарських підприємств.

Аналіз показав, що складовими зовнішнього середовища підприємства є три групи елементів, а саме: фінансово-економічні, соціально-правові, організаційні та матеріально-технічні елементи, які зображено на рис. 2.

Ступінь впливу вищеперерахованих елементів зовнішнього середовища залежить від багатьох факторів, у тому числі від *виду економічної діяльності* та *форми власності* підприємства. Так, наприклад д, у 2010 р. порівняно з аналогічним періодом 2009 р. обсяг реалізованої продукції в сільськогосподарському секторі зменшився на 5 %, що становило 3460 млн грн [16, с. 148], а у промисловому секторі він навпаки виріс на 24,4 %, що дорівнює 260581,7 млн грн [16, с. 106].

Рисунок 2 – Елементи зовнішнього середовища, які впливають на виробничу діяльність підприємства

Доказом того, що *форма власності* здійснює вплив на результати підприємницької діяльності, є показники, які характеризують сільськогосподарське виробництво в Луганській області за 2007 р. До них належать наступні: інтенсивність виробництва, рівень виробничих витрат на одну корову, окупність поточних витрат валовою продукцією за поточними витратами, рівень рентабельності. Так, найбільший рівень інтенсивності виробництва спостерігався підприємствами ЗАТ, ПП, СВК; рівень виробничих витрат на одну корову найвищий – у ПП, найменший – у дочірніх підприємств; окупність поточних витрат валовою продукцією за поточними витратами найвища – у ДП і найменша – у фермерських господарств; прибуток на голову ВРХ найвищий – у ДП і найменший – у фермерських господарств [9, с. 20-22]. Таким чином, показники виробничої діяльності будь-якого сільськогосподарського підприємства залежать від того, яку форму власності (приватну, колективну, державну, комунальну) воно має.

Висновки. Проведений аналіз впливу структурних елементів зовнішнього середовища на виробничу діяльність підприємств дозволив дійти висновку про їх неодно-

значний вплив, оскільки вони можуть забезпечувати підприємство сировиною та матеріалами, які є основою виробничої діяльності, підвищувати ефективність виробничого процесу за рахунок розробки нової техніки та технологій, розширювати можливості підприємства у залученні додаткових ресурсів, сприяти удосконаленню продукції підприємства, а можуть й, навпаки, – обмежувати його виробничі можливості, наприклад, під час економічної кризи, в разі природних катаклізмів, або внаслідок інших несприятливих умов, пов'язаних із функціонуванням у ринковому оточенні.

Результати дослідження свідчать, що найбільш уразливими до таких факторів макросередовища, як природно-географічний, екологічний та економічний (особливо в плані надання кредитів), є сільськогосподарські підприємства. Промислові підприємства найбільш потерпають від науково-технологічного, міжнародного та демографічного факторів. Корупція є фактором, з яким постійно стикаються всі підприємства.

Підбиваючи підсумки викладеного в статті дослідження, виокремимо ряд заходів, які, за прикладом зарубіжного досвіду, доцільно здійснити в Україні, а саме:

- внести поправки до Закону України «Про митний тариф України», встановивши вищі ставки митного тарифу на імпорту товарів, які є у надлишку в Україні (за прикладом США);
- дотримуватися стандартів Європейського союзу при розробці української нормативно-правової бази, зокрема щодо попередження негативних наслідків взаємодії суб'єкта господарювання з посередником;
- встановити обмеження відсоткових ставок за кредит для новостворених суб'єктів господарювання;
- розробити закон «Про постачальників ресурсів та послуг», який би регламентував права та обов'язки суб'єктів постачання матеріальних ресурсів та надання відповідних послуг;
- здійснювати комбіноване страхування сільськогосподарських культур (за прикладом США);
- субсидувати страхування врожаю і сільськогосподарських тварин (за прикладом Канади);
- встановити обмеження на суми страхових тарифів для регіонів із підвищеним страховим ризиком;
- розробити високі екологічні стандарти (за прикладом США, Японії, Німеччини, які мають найвищі показники росту виробництва в екологічно небезпечних галузях);
- впровадити більш жорсткі професійні і фінансові вимоги до кваліфікації мігрантів та імміграційних квот (за прикладом Великої Британії);
- розробити закон, який би підтримував виробничі підприємства у регіонах із високим економічним потенціалом (за прикладом Італії), тимчасово звільнив новостворені виробничі підприємства від сплати податків та дозволив не сплачувати податки у разі фінансових труднощів;
- встановити з метою стимуляції інноваційної діяльності підприємств спеціальний режим оподаткування, який базується на двох принципах податкових знижок – об'ємному та приростному;
- підвищити суми штрафів за порушення норм природоохоронного законодавства (за прикладом США);
- розробити закон «Про заборону прихованої реклами» для захисту виробничих підприємств від недобросовісної конкуренції (за прикладом Республіки Литви);
- почати вирішення всіх існуючих проблем із боротьби з корупцією і бюрократією у вищих ешелонах влади.

Механізм впливу складових елементів зовнішнього середовища на виробничу діяльність підприємств потребує подальшого наукового осмислення й обґрунтування. Дослідження слід спрямувати на здійснення пошуку науково-практичних напрямів обмеження негативного впливу факторів зовнішнього середовища на економіку підприємств і створення низки способів державної підтримки виробничої діяльності, враховуючи позитивний світовий досвід.

Література

1. Ареф'єва О. В. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки / О. В. Ареф'єва, Т. Б. Кузенко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 1(91). – С. 98-103.
2. Арнаут Н. П. Підсумки діяльності Антимонопольного комітету України у 2010 році / Н. П. Арнаут // Конкуренція. Вісник Антимонопольного комітету України. – 2011. – № 1. – С. 3-8.
3. Босенко А. В. Аналіз досвіду державного регулювання агропромислового комплексу у розвинених країнах / А. В. Босенко // Економічний простір. – 2011. – № 53. – С. 46-58.
4. Гребеньов М. Управління якістю як важливий елемент управління конкурентоспроможність на фарморинку / М. Гребеньов, І. Вінникова // Маркетинг в Україні. – 2009. – № 2. – С. 60-63.
5. Грицюта Н. М. Прихована реклама як маніпулятивна технологія ХХ ст. : етнічний аспект / Н. М. Грицюта // Соціальні комунікації. – 2010. – № 3. – С. 81-87.
6. Дзюба С. Г. Загальна характеристика зовнішнього середовища функціонування підприємств / С. Г. Дзюба, І. Ю. Гайдай // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 1(127). – С. 144-156.
7. Дятлова В. В. Забезпечення економічної безпеки і конкурентоспроможності економіки механізмами технічного регулювання / В. В. Дятлова // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 3(117). – С. 56-62.
8. Живко М. О. Основні чинники інформаційної безпеки / М. О. Живко, Х. З. Босак // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 8(98). – С. 67-74.
9. Ільїн В. Ю. Економічні аспекти функціонування аграрних структур різних організаційно-правових форм / В. Ю. Ільїн // Економічний вісник Донбасу. – 2010. – № 1. – С. 21-25.
10. Інформація про втрати бюджету внаслідок податкових пільг за 9 місяців 2011 року (станом на 24.01.2012 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://statsumy.gov.ua/dodatкова-informatsiya/eksklyuziv-vid-departamenti/departament-prognozuvannya/-povidomlennya-z-pitan-prog/54333.html>.
11. Козлова Л. Зарубіжний досвід державного захисту вітчизняних товаровиробників на прикладі країн ЄС та США / Л. Козлова // Ефективність державного управління. – 2008. – № 16/17. – С. 69-75.
12. Лукач І. В. Правовий статус органів спеціальної компетенції у сфері захисту конкурентних відносин / І. В. Лукач // Приватне право та підприємництво. – 2010. – № 9. – С. 129-132.
13. Лук'яшко П. О. Трансформація схем залучення додаткових ресурсів суб'єктами господарювання на фінансовому ринку України / П. О. Лук'яшко // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 6(84). – С. 218-233.
14. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
15. Статистичний щорічник України за 2009 рік / Державний комітет статистики України ; за ред. О. Г. Осауленка. – К. : Інформаційно-аналітичне агентство, 2009. – 566 с.
16. Статистичний щорічник України за 2010 рік / Державна служба статистики України ; за ред. О. Г. Осауленка. – К. : Август Трейд, 2011. – 560 с.
17. Статистичний щорічник України за 2011 рік / Державна служба статистики України ; за ред. О. Г. Осауленка. – К. : Август Трейд, 2012. – 559 с.

18. Товарна структура зовнішньої торгівлі України за січень-серпень 2012 року / Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/zd/tsztt/tsztt_u/tsztt0812_u.htm.
19. Трубей О. М. Залучення посередників до закупівельно-збутової діяльності на ринку споживчих товарів / О. М. Трубей // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 1(91). – С. 143-151.
20. Туманова О. А. Особливості страхування сільськогосподарських ризиків в зарубіжних країнах / О. А. Туманова // Науковий вісник : Фінанси, банки, інвестиції. – 2010. – № 2. – С. 29-30.
21. Чепурко В. На холодные батареи жалуйтесь в милицию / В. Чепурко // Комсомольская правда в Украине. – 2011. – № 276/49 (3976-25371). – 9-15 груд. – С. 4.
22. Шостак С. В. Зарубіжний досвід державного регулювання природокористування й охорони навколишнього середовища / С. В. Шостак // Державне управління. – 2011. – № 2. – С. 82-86.

Н. В. Рибалко

ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ НА АВТОСЕРВІСНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Статтю присвячено актуальним питанням формування ефективної організаційної структури контролю якості послуг на підприємствах автосервісної галузі, представлено порівняльну характеристику японського та традиційного підходів управління якістю послуг, визначено рівні відповідальності за якість автосервісних послуг та обслуговування серед основних підрозділів автосервісу

Актуальність. Удосконалення організаційної структури на всіх рівнях управління автосервісом, що є основним важелем підвищення інтенсивності надання автосервісних послуг і основою побудови організаційної структури контролю за якістю послуг, висуває на перший план наукового пошуку питання формування оптимальних варіантів, адекватних обсягу управління, і які володіють достатнім ступенем змінності.

Мета статті. Метою статті є визначення основних напрямків формування організаційної структури контролю якості на підприємствах автосервісу.

Постановка проблеми. Організаційна структура управління визначається як склад сопідлеглості і взаємозв'язок ланок управління. Розробка оптимальної галузевої структури управління автосервісними підприємствами потребує комплексного зв'язування всіх трьох аспектів структури управління в системі, яка б відповідала новим принципам господарювання, сутності економічних методів. В ній повинні бути чітко розмежовані компетенції і відповідальність органів управління на всіх рівнях і в усіх сферах, створені найкращі умови для функціонування автосервісних підприємств.

Формування структури управління підприємствами автосервісу засноване на спеціалізації і розподілі управлінської праці, з одного боку, призводить до розукрупнення функцій, підвищення однорідності управлінських робіт, що створює основу для підвищення кваліфікації керівників і поглиблення знань у автосервісній галузі. З іншого боку спеціалізація в апараті управління збільшує кількість зв'язків між його ланками, що утруднює координацію і узгодження окремих видів діяльності, як за горизонтальними, так і за вертикальними структурами.

© Рибалко Наталія Василівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки підприємства та менеджменту.

Донецький університет економіки та прав, м. Донецьк.